

CONCEPTUL DEMNITĂȚII UMANE REFLECTAT ÎN FILOZOFIA EDUCAȚIEI ADVENTISTE

Pr. dr. Daniel-Adrian NEAGU

*Director editorial, Editura Viață și Sănătate
aadineagu@gmail.com*

Prof. log. Gabriela-Alina NEAGU

*Profesor logoped la Centrul Municipiului București
pentru Resurse și Asistență Educațională*

Abstract: The Concept of Human Dignity Reflected in the Philosophy of Adventist Education

The concept of human dignity is today fundamental in the working philosophy of most areas of activity. He, however, needs to be anchored in reality, and transposed into the working policies of organizations. In this study we will analyze the educational philosophy of the Adventist Church from the perspective of human dignity, trying to see how these educational values are based on this principle and in what way is they are understood and applied. The Adventist Church coordinates an educational system spread over 100 countries, consisting of more than 8500 schools, colleges and universities. The Philosophy of Adventist Education is based on several fundamental principles and all of them show the importance given to human dignity– the value of man as created being, the epistemological authority of the Bible, the dignity of work, the inability of personal salvation, respect and care for the other, the development of a healthy lifestyle, respect for nature and continuous education.

Keywords: human dignity, Adventist church, education, curriculum, children, students, Bible, teachers, human rights, philosophy, health, creation

Premise

Astăzi, aproape toate marile teme de discuție despre om și drepturile sale fundamentale pornesc de la conceptul demnității umane. Termenul este suficient de abstract pentru a putea fi regăsit în discursurile filozofice ale gânditorilor mai vechi sau mai noi, dar și suficient de concret pentru a fi introdus în declarațiile universale ale drepturilor omului sau în teoriile despre etica vieții. Astfel subiectul demnității umane îl găsim asociat cu cele mai diverse teme de dezbatere având implicații în multe domenii de activitate, fie că vorbim de medicină, educație, drept, știință sau teologie.

Ceea ce ne propunem în cercetarea de față este o analiză a principalelor idei legate de conceptul demnității umane din perspectiva filosofiei educației promovate de Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea.

Oficial, Biserica Adventistă coordonează un sistem educațional răspândit în peste 100 de țări, format din peste 8500 de școli, colegii și universități, în care sunt înmatriculați aproximativ 2 000 000 de elevi și studenți, instruiți de 108 500 de profesori.¹ Pe lângă școlile acestea, mai sunt și alte școli private care au adoptat, ca filozofie educațională, perspectiva promovată de Biserica Adventistă, ceea ce mărește și mai mult sfera de influență a acestui mod de a vedea lumea și viața.

Ce este demnitatea umană?

În general se consideră astăzi că paternitatea ideii de demnitate umană îi aparține lui Giovanni Pico della Mirandola, care a scris în anul 1486 celebra lucrare *De hominis dignitate*. Renașterea va reevalua și va potența în gândirea europeană locul și demnitatea omului, oferind perspective noi ce vor avea impact nu doar asupra gândirii filozofice, ci mai ales asupra vieții și activităților cotidiene. Acest nou mod de a vedea și aprecia valoarea ființei umane este strâns legat de perspectiva creștină asupra omului Pico della Mirandola, justificând ideea de demnitate prin actul creației.

Perspectiva protestată despre valoarea ființei umane este articulată încă din 1520 când Martin Luther a scris *De Libertatea Christiana*. John Witte Jr. consideră că tocmai această mică lucrare a avut un impact semnificativ asupra teoriilor moderne legate de demnitatea umană, libertate

¹ Conform <https://education.adventist.org/> (15.09.2019).

și egalitate.² Witte este de acord că, „în timp ce Martin Luther nu a trasat toate implicațiile teoriei sale radicale despre lege, politică și societate, mai târziu Protestanții au făcut-o, transformând protestantismul într-o forță uimitoare pentru dezvoltarea teoriilor moderne despre lege, libertate și democrație.”³

Conceptul demnității umane, chiar dacă articulat poate pentru prima dată în perioada Renașterii, are rădăcini cu mult mai vechi; cultura ebraică, dar și cea greacă având concepte apropiate de unele din înțelesurile moderne ale termenului.⁴

Cu toate acestea ceea ce a declanșat transformarea acestui concept în una din ideile majore ale secolelor XX și XXI este fără îndoială includerea lui în Declarația Universală a Drepturilor Omului, unde se vorbește despre demnitatea „inerentă, tuturor ființelor umane” și unde se spune încă de la primul articol că: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi.”⁵ Conceptul demnității umane a fost apoi introdus succesiv și în alte astfel de declarații fiind, credem, una dintre cele mai importante idei dezvoltate în ultimii o sută de ani.

„În prezent întregul sistem internațional al drepturilor omului se bazează pe premisa că ființele umane au cu adevărat demnitate inerentă. În gândirea politică modernă motivul de a fi al statului, este în mod direct acela de a promova și apăra respectul pentru demnitatea și drepturile omului.”⁶

Cu toate acestea, teoreticienii contemporani sunt de acord că enunțarea conceptului demnității umane trebuie să fie însoțită și de o clară explicație a lui, ceea ce nu este o provocare facilă. Dar aceste dificultăți de definire nu are trebui să despartă înțelesurile termenului de aspectele concrete și practice ale lui. Printre acestea, educația este cu siguranță una dintre cele mai importante domenii de aplicare a ideii demnității umane. Andrei Pleșu observa corect că „demnitatea este atitudinea supremă de a sluji (unui scop, unei idei, unei instituții)... Capacitatea de a sluji cu distincție și dăruire

2 John de Witte, (2003). *Between Sanctity and Depravity: Human Dignity in Protestant Perspective*. Online la https://www.researchgate.net/publication/228137488_Between_Sanctity_and_Depravity_Human_Dignity_in_Protestant_Perspective (19.09.2019).

3 Ibidem.

4 Pt cultura greacă vezi Herschel Baker, *The Image of Man*, Harper Torchbooks, New York, 1961.

5 Disponibilă online la [https://undocs.org/A/RES/217\(III\)](https://undocs.org/A/RES/217(III)) (20.09.19).

6 Roberto Andorno în H. ten Have & B. Gordijn (eds.), *Handbook of Global Bioethics*, Springer, Dordrecht, 2014, p. 49.

interioară, știința „înaltă” de a fi util iată o înzestrare rară, de elită, cea mai caracteristică manifestare socială a demnității.⁷ Educația se include conceptului de slujire fiind în sine o formă de exprimare a demnității umane – omul este singura ființă care se educă, dar și o modalitate de dezvoltare, de definire a înțelesului de potențare a valențelor lui.

Demnitatea umană și filozofia educației adventiste

Edison spunea că „Secretul educației stă în respectul pentru copil”⁸, ori acest respect vine tocmai din recunoașterea demnității sale umane.

Filozofia creștină recunoaște ca sursă a demnității umane actul creator al lui Dumnezeu și faptul că omul a fost făcut „după chipul și asemănarea” Creatorului Său (Geneza 1:26). Ideea demnității umane este accentuată și mai mult de imaginea nou-testamentară a lui Hristos, sacrificiul Său făcut pentru omenire, descoperind uimitoare adâncimi de înțelegere și practică. Acest mod de a vedea lucrurile este comun multor tradiții creștine. Specificul modelului educațional pe care îl vom analiza constă în aducerea tuturor acestor principii la un loc și prezentarea lor dintr-o perspectivă holistică asupra omului și timpului.

George Knight, unul dintre teoreticienii filozofiei educaționale adventiste, afirma că „Fiecare aspect al educației creștine este determinat de viziunea creștină despre realitate. Premisele metafizice creștine nu numai că justifică și determină existența, curriculumul și rolul social al educației creștine, dar ele explică și care este natura și potențialul elevului, sugerează cele mai bune tipuri de relații care trebuie să existe între profesori și elevi și oferă criterii pentru alegerea metodologiei de predare.”⁹

Filozofia educației adventiste, promovată în rețeaua de școli pe care biserica o deține, are la bază câteva axiome fundamentale izvorâte din filozofia creștină – valoarea omului ca ființă creată, autoritatea epistemologică a Bibliei, demnitatea muncii, neputința salvării personale, respectul și grija pentru celălalt, dezvoltarea unui stil de viață sănătos, respectul pentru natură și educația continuă.

7 Andrei Pleșu, *Câteva note despre demnitate*, în *Dilema veche*, nr 290, 3 septembrie 2009, disponibil online la <https://www.dilemaveche.ro/sectiune/situatiunea/articol/citeva-note-despre-demnitate> (22.09.2019).

8 Citat în <https://www.goodreads.com/quotes/49592-the-secret-of-education-lies-in-respecting-the-pupil-it>

9 George Knight, *Filozofia educației creștine*, Curs, București, CARD, 1995, p. 58.

Chiar dacă nu le putem trata aici în mod exhaustiv, toate aceste concepte, dezvoltate și promovate în instituțiile adventiste de educație, pot fi privite atât ca un mijloc de realizare a obiectivelor pedagogice propuse de instituțiile respective cât și o contribuție la dezvoltarea ideii de educație din perspectiva conceptului demnității umane.

Înțelegerea valorii intrinseci a omului venită prin actul creației implică, în mod implicit, că orice ființă umană trebuie tratată cu respect. Kay Kuzma, un autor prolific și un specialist recunoscut din Biserica Adventistă, spunea pe drept cuvânt că: „Respectul este ceva ce le arătați copiilor voștri – și celorlalți oameni – pentru simplul fapt că Dumnezeu i-a creat. Nu există nicio scuză acceptabilă pentru tratarea copiilor fără respect.”¹⁰

Perspectiva creaționistă asupra originii oamenilor, consideră că Dumnezeu, care l-a creat pe om, l-a înzestrat cu capacități intelectuale și morale care să îl ajute să cunoască lumea din jurul lui și să se raporteze cât mai corect la ea. Existența unui Creator implică existența unui scop, a unei familii umane, dar și cea a responsabilității personale. Elevul are nevoie să înțeleagă rostul și valoarea vieții sale, felul în care trebuie să relaționeze cu ceilalți și nevoia de a se dezvolta și de a fi de folos. Faptul că același Dumnezeu a adus pe toți oamenii la viață și le susține viața prin puterea Sa infinită arată o uriașă familie umană în care toți sunt „frați” și deci, implicit, trebuie să se trateze cu respect unul pe celălalt. Dumnezeu rămâne, în această înțelegere, autoritatea finală, Cel ce poartă de grijă fiecăruia și susține principiile Sale imuabile de dreptate și etică.

Felul uimitor în care lumea naturală este alcătuită descoperă nu doar funcționalitate, cât și estetică. „Dumnezeu nu a creat doar, El a creat frumos”¹¹. Promovarea acestui model care îmbină funcționalitatea cu estetica ar trebuie să constituie o prioritate a oricărei filozofii de educație izvorâtă din morala creștină.

Grija față de natură promovată de instituțiile de educație creștină vine atât din această grijă pentru păstrarea frumosului lăsat de Creator, dar și din faptul că El i-a încredințat omului responsabilitatea față de natură. Astfel demnitatea umană implică o raportare corectă la natură nu doar din poziția beneficiarului, ci și a administratorului.

10 Kay Kuzma, Kari St. Clair, *Ce ai nevoie să știi despre primii 7 ani de viață*, Viață și Sănătate, Pantelimon, 2016, p. 138.

11 Knight, p.63.

Ideea unui Creator superior omului, dar preocupat de viața și bunăstarea lui implică nevoia unei revelații. Nefiind deopotrivă cu Dumnezeu, pentru a-L putea cunoaște în mod nemijlocit, acesta are nevoie ca Dumnezeu să i se descopere. Dacă rațiunea umană ar putea rezolva singură misterul existenței lui Dumnezeu, acesta ar însemna implicit că cei doi, omul și Dumnezeu, sunt egali. Acceptarea ideii de revelație înseamnă recunoașterea dependenței și a nevoii omului după Creatorul său.

Filozofia educațională adventistă consideră că Biblia reprezintă revelația specială a lui Dumnezeu, autoritatea epistemologică finală. „Biblia oferă cadrul de referință după care ne putem călăuzi și corecta judecata. Văzută din această perspectivă, revelația nu exclude rațiunea și înțelegerea umană. Funcția ei este de a călăuzi și de a oferi scop, semnificație și direcție activității și gândirii umane.”¹² Tocmai de aceea ea trebuie să fie privită nu doar ca bază a materiilor teologice predate într-o școală creștină, ci ca fundament pe care stau toate materiile din curriculum școlii.

Knight observă corect că, deși există adevăr și în afara Bibliei, „nu există adevăr în afara cadrului metafizic al Bibliei.”¹³

Ellen White, unul dintre fondatorii Bisericii Adventiste și o voce puternică ce a modelat filozofia educațională adventistă, scria în anul 1903: „Ca mijloc de educație intelectuală, Biblia este mai eficientă decât oricare altă carte sau oricare alte cărți luate laolaltă. Măreția temelor ei, simplitatea plină de demnitate a afirmațiilor sale, frumusețea imaginilor ei înviorează și înalță gândirea, așa cum nimic altceva nu o poate face. Niciun alt studiu nu poate oferi o asemenea putere minții, precum efortul de a prinde adevărurile formidabile ale revelației divine.”¹⁴

Prioritatea Bibliei în educația adventistă nu implică refuzul științei sau al culturii și civilizației contemporane, dar consideră că principiile ei constituie cadrul de autoritate în care copiii se pot raporta corect la știință și la cultura contemporană. Din perspectivă creștină, Biblia și știința nu reprezintă perspective opuse asupra realității. Luate împreună ele vorbesc despre același Creator și despre înțelepciunea și dragostea Lui infinită.

Un alt element important al filozofiei educaționale adventiste este accentuarea demnității muncii. Din punct de vedere creaționist, munca a

12 Knight, p.84.

13 Ibidem.

14 Ellen White, *Education*, Pacific Press Publishing Association, Mountain View, 1903, p. 124.

apărut odată cu omul. Relatarea Genezei spune că Dumnezeu l-a așezat pe om în grădina Edenului „ca să o lucreze...” (Geneza 2:15). Biblia este plină de sfaturi legate de muncă, încurajând efortul conștiincios, înțelept, ordonat și echilibrat. Cât despre lene se spune foarte explicit: „Cine nu vrea să lucreze nici să nu mănânce” (2 Tesaloniceni 5:10). Una dintre poruncile Decalogului îi cere omului să lucreze „șase zile” în care să își facă „tot lucrul” său, pentru ca apoi în ziua a șaptea să se poată odihni, la fel ca și Creatorul său la început (Exod 20:8-11). Faptul că prima zi întreagă a omului a fost o zi de odihnă nu implică încurajarea leneviei, ci descoperă că munca, deși importantă, nu este scopul final al existenței.

Școlile adventiste au promovat, ori de câte ori a fost posibil, combinarea studiului aprofundat cu activitățile manuale, pentru o dezvoltare echilibrată atât a minții, cât și a corpului. Implicarea elevilor în munca de întreținere a compusului i-a ajutat nu doar să obțină un mic venit cu care să își acopere măcar în parte cheltuielile școlare, ci și să deprindă anumite îndemânări sau să aprecieze în mod corespunzător munca altor oameni. Ellen White afirma în aceiași lucrare despre educație că „cei care recunosc știința chiar și în cea mai umilă dintre munci, vor vedea în ea noblețe și frumusețe și vor găsi plăcere în împlinirea ei cu credincioșie și eficiență.”¹⁵

Această perspectivă nu anulează ideea de joacă și nici nu impune copiilor transformarea lor în niște adulți în miniatură. Fiecare vârstă are etapele și elementele ei specifice. Până la urmă „joaca este munca celor mici.”¹⁶ Dar ea sugerează ca, ori de câte ori este posibil, copiii să fie implicați în activități practice, care să le dezvolte îndemânarea, care să îi învețe să aprecieze munca altora, și care îi vor ajuta să gestioneze mai bine situațiile viitoare ale vieții.

Un alt element important al filozofiei educaționale adventiste este înțelegerea naturii omului. După ce Biblia vorbește despre crearea perfectă a omului, în condițiile unei lumi perfecte, ea prezintă cea mai mare tragedie care a marcat decisiv destinul omului și al naturii: păcatul. Orice perspectivă creștină asupra educației trebuie să privească ființa umană nu doar din perspectiva actului creator al lui Dumnezeu, ci și din cea a efectelor negative dramatice venite odată cu neascultarea primilor oameni. Această înțelegere diferă fundamental de multe teorii contemporane ale educației care pretind că omul este capabil să își

15 Ellen White, p. 222.

16 Kuzma, p. 443.

rezolve singur toate problemele dacă ar beneficia de o educație potrivită, considerând stare prezentă de lucruri ca fiind singura normală.

În schimb „perspectiva creștină susține că ordinea mondială curentă și starea omului nerenăscut (în termeni creștini) este anormală și are nevoie atât de transformare, cât și de restaurare. Pe scurt, concepția creștină susține, în opoziție cu cea a celor mai mulți teoreticieni, că omenirea nu este capabilă să își rezolve propriile probleme, indiferent cum manipulează ea mediul educațional și social.”¹⁷

John De Beer recunoaște că „activitatea învățătorului este mai dificilă din cauza prezenței păcatului.”¹⁸ Ideea păcatului și a naturii umane căzute, nu micșorează conceptul demnității umane, dar ne ajută să vedem lucrurile în perspectiva corectă. Educatorul creștin nu poate ignora ideea suferinței sau a limitelor pe care natura umană căzută le implică. Aceasta înțelegere îl va ajuta să fie înțelegător cu elevii săi și înțelept în abordarea dificultăților lor și tot ea îi va oferi cadrul în care să vorbească despre iertare. David Staal spune: „Smerenia de care avem nevoie derivă dintr-un adevăr simplu – toți facem greșeli și trebuie să ne cerem iertare. Chiar și de la copii.”¹⁹ Școlile adventiste își doresc să fie un astfel de cadru al iertării și înțelegerii. Relațiile umane se construiesc pe înțelegere, bunățate, cooperare și iertare. Mai presus însă de iertare pe care ne-o acordăm unii altora, este iertarea lui Dumnezeu, care oferă pace, liniște și puterea de a trăi frumos. „Din perspectivă biblică, păcatul și rezultatele lui au alterat natura omenirii și i-au afectat idealurile și procesele de valorizare.”²⁰ Tocmai de aceea doar intervenția lui Dumnezeu îl poate ajuta pe om să își recapete valorile și idealurile corecte.

Înțelegerea corectă a propriei naturi îi poate ajuta pe elevi să dezvolte relații principiale cu ceilalți. Concepția biblică despre om, îi va învăța să nu aibă așteptări nerealiste față de ceilalți, să fie gata să îi ajute pe toți și să își aleagă prieteni apropiați dintre cei ce îi împărtășesc valorile și principiile de viață. În același timp, această înțelegere a naturii umane îl va ajuta să descopere că răul nu este doar un act comportamental greșit, ci un aspect mult mai profund al ființei umane, ceea ce îl va face conștient de propriile limite și neputințe mai înainte de a încerca să le descopere în alții.

17 Knight, p. 52.

18 John de Beer, Corenelius Jaarsama, *Toward a Philosophy of Christian Education*, National Union of Christian Schools, Grand Rapids, Michigan, 1953, p.5.

19 David Staal, *Cuvinte pe care trebuie să le audă copiii*, Casa Cărții, Oradea, 2010, p. 77.

20 Knight, p. 60.

„Chiar lăsarea copiilor să facă greșeli își are originea în dragostea și caracterul lui Dumnezeu. El a creat un univers în care greșelile sunt posibile, când ar fi putut crea un univers în care să nu existe posibilitatea păcatului, dar în acest caz nu ar mai fi creat oameni, ci ființe fără libertate morală, deci nu după chipul Său.”²¹ Copii au nevoie să înțeleagă valoarea și responsabilitatea alegerii. Ei sunt agenți morali liberi și nu obiecte care trebuie manipulate sau controlate. Și în același timp ei înșiși au nevoie să știe că și alții au același drept ca și ei de a alege și de a nu fi manipulați sau controlați.

O altă caracteristică a filozofiei educaționale adventiste este grija pentru un stil de viață sănătos. Ellen White spunea: „Studentul care, presat de timpul limitat și lipsa mijloacelor materiale, se luptă să dobândească o educație ar trebui să-și dea seama că timpul folosit pentru exercițiu fizic nu este pierdut... Cei care dau atenția cuvenită dezvoltării fizice vor progresa mult mai mult în ce privește cultura literară decât în cazul în care și-ar folosi tot timpul pentru studiu.”²² Înțelegerea nevoii unui stil de viață sănătos în școlile adventiste implică atât transmiterea de informații dar și crearea unui cadru în care elevii pot aplica lucrurile învățate. Promovarea unei alimentații sănătoase, și a unui program în care elevii sau studenții să aibă suficient timp pentru studiu și activități fizice constituie un obiectiv principal al fiecărei instituții educaționale. Ajutați în felul acesta, elevii pot deveni la rândul lor factori de influență în comunitățile lor pentru promovarea unui astfel de stil de viață sănătos. Această perspectivă holistică asupra educației arată în mod evident valoarea care îi este acordată omului ca întreg, nu doar capacităților sau aptitudinilor sale.

Concluzii

Filozofia educațională a Bisericii Adventiste are ca bază epistemologică Biblia. Pornind de la axioma fundamentală că Dumnezeu l-a creat pe om, dar ținând cont și de realitatea păcatului și suferinței, sistemul de educație adventist susține o abordare holistică a persoanei din perspectiva demnității umane și a implicațiilor care recurg din acceptarea Bibliei ca sursă de autoritate epistemologică. Demnitatea umană, așa cum este înțeleasă în creștinism, vine din miracolul creației după „chipul lui Dumnezeu”, dar și

21 Knight, p. 124.

22 Ellen White, p.208

din faptul că Isus a ales să moară pentru neamul omenesc căzut. Aceste concepte, dincolo de semnificațiile lor teologice profunde, au implicații directe în educație, ajutând la formarea unei concepții corecte despre sine, despre ceilalți și despre relația cu mediul înconjurător.

Bibliografie selectivă

- ✦ Andorno Roberto în H. ten Have & B. Gordijn (eds.), *Handbook of Global Bioethics*, Springer, Dordrecht, 2014.
- ✦ Baker Herschel, *The Image of Man*, Harper Torchbooks, New York, 1961.
- ✦ Beer John de, Jaarsama Corenelius, *Toward a Philosophy of Christian Education*, National Union of Christian Schools, Grand Rapids, Michigan, 1953.
- ✦ Cannon Carol, *Imperfect într-o familie perfectă*, Majesty Press, Arad, 2011.
- ✦ Knight George, *Filosofia educației creștine*, Curs, București, CARD, 1995, p. 58.
- ✦ Kuzma Kay, Clair Kari St., *Ce ai nevoie să știi despre primii 7 ani de viață, Viață și Sănătate*, Pantelimon, 2016.
- ✦ Pleșu Andrei, „Câteva note despre demnitate”, în *Dilema veche*, nr 290, 3 septembrie 2009.
- ✦ Staal David, *Cuvinte pe care trebuie să le audă copiii*, Casa Cărții, Oradea, 2010.
- ✦ White Ellen, *Education*, Pacific Press Publishing Association, Mountain View, 1903.
- ✦ Witte, John. *Between Sanctity and Depravity: Human Dignity in Protestant Perspective*, Electronic version, 2003.